

Модул 2009: Материално неравенство

Регламент 362/2008 на Комисията представя списъка на целевите второстепенни променливи, свързани с предаване на благосъстоянието между поколенията. Изследването с този допълнителен модул е проведено през 2009 година в 27те страни членки на ЕС както и в Исландия, Норвегия и Швейцария.

Настоящият документ представя основните дефиниции и променливи на Модул 2009.

Основните характеристики на Модул 2009 са следните:

- **Единици на наблюдение:** Има три типа единици на наблюдение: 1) Домакинството като цяло – променливите, отнасящи се за жилището, финансовия стрес и предметите за дълготрайна употреба (с изключение на притежаването на мобилен телефон) се събират на ниво домакинство; 2) Лице (всички членове на домакинството на възраст над 16 години) – информация за притежаването на мобилен телефон, посрещането на основни потребности, незадоволени нужди, както и за развлекателни и социални дейности в категорията „предмети за възрастни“; и 3) Дете - предметите за деца се отнасят за всички членове на домакинството на възраст под 16 години като по този начин се постига сравнимост с данните събрани по реда на регулационната рамка на EU-SILC. На въпросите за децата отговаря респондента на домакинството като отговаря за цялата група деца на възраст под 16 години. Ако дори само едно дете от домакинството не притежава предмета, за който става въпрос, то за всички деца в домакинството се счита, че не притежават този предмет.
- **Начин на събиране на данните:** За променливите, събирани на ниво домакинство използваният начин за събиране данните е персонално интервю с респондента на домакинството. За променливите, събирани на индивидуално ниво използваният начин за събиране на данните е персонално интервю с всички настоящи членове на домакинството на възраст над 16 години. За променливите, събирани за деца използваният начин за събиране на данните е персонално интервю с респондента на домакинството. Ръкоху интервюта се допускат само в случаи, когато лицето временно отсъства или не е в състояние да предостави нужната информация.
- **Период на наблюдение:** Всички променливи се отнасят до настоящия момент, освен променливите за очакванията на домакинството за смяна на жилището си, които се отнасят за следващите шест месеца, и променливите за незадоволените потребности и за посещенията при общопрактикуващи лекари и специалисти, които се отнасят за предходните 12 месеца.
- **Определения:** необходимо да се предостави допълнителна информация за използваните определения за „Жилище“, „Околна среда“ и „Предмети за дълготрайна употреба“.
  - **Жилище**
    - **Смяна на жилище:** Ако домакинството очаква да смени жилището си (през следващите шест месеца) поради няколко причини, то трябва да се

посочи основната такава. Причините за смяна на жилището могат да бъдат следните: 1) „изгонване/ отнемане“ – принудено да се премести поради законови причини; 2) „финансови затруднения“ – проблеми с плащането на наема/ ипотеката; 3) „причини, свързани със семейството“ – промяна семейното положение, създаване на собствено домакинство, за да придружи съпруг/ родители, с цел децата или други лица на издръжка да получат по-добро училище или грижи; 4) „причини, свързани със заетостта“ – започване на нова работа или преместване на сегашната, за търсене на работа или при съкращения, за да е по-близо до местоработата/ по-лесно за придвижване, пенсиониране; 5) „други причини“ – причини, свързани с жилището (желае да промени жилището или вида на собственост, иска нова или по-хубава къща/ апартамент, по-добри съседни, по-малко престъпност), причини, свързани с обучението (посещаване или завършване на колеж/ университет), здравни и други причини.

- **Недостиг на пространство** – променливата се отнася до **мнението/ преценката** на респондента за недостига на пространство в жилището.
  - **Околна среда**
    - *“Достъпност”* – отнася се за услуги, реално използвани от домакинството по отношение на финансови, физически, психически и здравни условия. Достъпността се отнася за обективната и физическа реалност, а не се основава на субективни преценки.
    - *“Пощенски или банкови услуги”* – изпращане и получаване на обикновени или колетни пратки, теглене на пари в брой, трансфер на пари и плащане на сметки. Техническият достъп също оказва влияние. Достъпността чрез телефонно банкиране или банкиране чрез компютър също са част от са част от оценката, ако такива средства реално се използват от домакинството.
  - **Предмети за дълготрайна употреба:** притежаването на предмети за дълготрайна употреба се отнася до достъпа до специфични продукти или услуги, използвани от домакинството. Тези предмети могат да са взети под наем или да са за общо ползване. Ако съответният продукт е за общо ползване, то достъпът до него трябва да бъде лесен и да съответства на нуждите на домакинството.
  - **Основни потребности** – понятието за „обувки“ се разбира в неговия най-широк смисъл: може да включва ботуши, сандали и други.
- **Целеви променливи:** Модул 2009 съдържа 37 променливи, 11 (HD010-HD090) от които се събират на ниво домакинство и покриват цялата популация, 7 (PD010-PD070) се събират на индивидуално ниво и покриват лицата на възраст над 16 години и останалите (HD100-HD265) се събират на ниво домакинство и покриват лицата на възраст под 16 години. Тези променливи са следните:
    - **Жилище на ниво домакинство**
      - **HD010: Мястото за живеене има течаща топла вода** - за лишено от топла течаща вода се счита домакинство, при което са налице тежки

ограничения на дадения ресурс. Следователно, само при *тежки* ограничения във водоснабдяването се отговаря с “не”.

- **HD020: Очаквания на домакинството да смени жилището си** - тази променлива отчита дали в рамките на 6 месеца домакинството очаква да смени местожилището, независимо по каква причина. С “да” се отговаря само в случаи, когато *всички* членове на домакинството напускат жилището.
- **HD025: Основна причина за очакването да смени жилището** - възможните причини, довели до очакването на домакинството да смени жилището си, както и допълнителни пояснения, са дадени в гореописаните определения (*Жилище – Смяна на жилището*).
- **HD030: Недостиг на пространство в жилището** - тази променлива съответства на **мнението/усещането** на запитаното лице за недостига на пространство в жилището.
- **HD035: (незадължителна) Размер на жилището в кв.м.** - размерът на жилището се отнася до *използваното наземно пространство*, което се равнява на наземното пространство измерено между външните стени на жилището. Изключват се необитаеми килери, мазета и тавански помещения, а в сгради, в които живеят повече от едно домакинство, се изключват всички общи пространства. В случаи, когато запитаното лице не знае размера на използваното наземно пространство се записват броя стаи на живущ и използваното наземно пространство в квадратни метри на живущ (където това е възможно).
- **Околна среда на ниво домакинство**
  - **HD040: Боклук, разхвърлян в съседство** - под “квартал” се има предвид пространството, намиращо се в близост около жилището (където пазарувате, разхождате се, т.н.). Въпросът за “разхвърляните опадъци” и “повредените обществени пособия” е свързан с *недостига на пространство* – възприема ли запитаното лице заобикалящата го среда като мръсна и неприятна. По този начин се цели да се определи мнението на запитаното лице за квартала, който обитава. Целта е да се определи честотата на поява на гореспоменатите неудобства. Респондентите биват запитани колко често се проявяват тези неудобства в техния район според тяхното **мнение/ преценка**.
  - **HD050: Повредени обществени пособия (автобусни спирки, осветление, паваж/ тротоар и др.) в съседство** – виж HD040.
  - **HD060: Достъп до обществен транспорт** – понятията за достъп и градски транспорт са формулирани в горепосочените определения (*Околна среда – Достъпност; Градски транспорт*).
  - **HD070: Достъп до пощенски или банкови услуги** - понятията за достъп и пощенски или банкови услуги са формулирани в горепосочените определения (*Околна среда – Достъпност; Банкови или пощенски услуги*).
- **Финансов стрес на ниво домакинство**

- **HD080: Подмяна на износена мебелировка** - “мебели” са обекти като маси, столове, легла, бюра, гардероби, шкафове и др., които правят жилището удобно и подходящо за живот или работа.
- **Предмети за дълготрайна употреба на ниво домакинство**
  - **HD090: Връзка с интернет** - възможностите на едно домакинство да си позволи да поддържа интернет връзка не зависят от неговите възможности да си позволи да закупи компютър. Връзка с интернет чрез мобилен телефон, телевизор и др. също се вземат предвид.
- **Предмети за дълготрайна употреба на индивидуално ниво**
  - **PD010: Мобилен телефон** - тази променлива се отнася не само до възможността дадено лице да си позволи мобилен апарат, но и до възможността му да заплаща съответните сметки.
- **Основни потребности на индивидуално ниво**
  - **PD020: Подмяна на износени дрехи с нови (не втора употреба)** - фокусира се върху смяната на стари и износени дрехи с **някои нови** дрехи. Не е необходимо всички подменени износени дрехи да са нови, част от тях могат да са и втора употреба. Също така, пред вид се взимат **износени**, а не модно остарели дрехи.
  - **PD030: Два чифта обувки по размер (вкл. чифт всесезонни обувки)** – понятието за обувки е широка дефинирано – включва ботуши, сандали и т.н. Всесезонните обувки, от друга страна, се определят като всекидневни обувки с изключение на сандали и ботуши.
- **Незадоволени потребности на индивидуално ниво**
  - **PD040: Посещения на общопрактикуващ лекар и специалисти, с изключение на посещения на стоматолози или офталмолози през последните 12 месеца** - посещенията на болници и визитация на доктор в дома са включени в общия брой. Посещения при болно лице в болница, като деца или вързарствни роднини, не се включват в общия брой.
- **Свободно време и социални дейности на индивидуално ниво**
  - **PD050: Събиране с приятели/ семейство (роднини) за питие/ хранене поне веднъж месечно** - събиране с приятели/семейство (роднини) за питие/хранене означава прекарване на определено време в ядене или пиене с приятели или семейство (роднини) в дома или на друго място.
  - **PD060: През свободното време редовно се занимава със спорт, ходи на кино, концерт** - понятието “*редовно*” се определя от запитаното лице. За позитивен отговор (“да”) на съответния въпрос е необходимо съответните занимания да се практикуват поне няколко пъти годишно. Съответното/ите занимание/я се провежда/т **извън** дома и в повечето случаи са свързани с финансови разходи за такси за използване на съоразения/екипировки или пътувания (пр. плуване), за оборудване (пр. колело), за регистрационни и/или членски такси (пр. участие във футболен клуб).
  - **PD070: Всяка седмица харчи малка сума пари за себе си** - малки разходи за лични нужди са тези, които лицето прави **свободно** (без да се налага да се допитва до някого). Например разходи за кино, за подаръци,

за фризьор, др. Тази променлива цели да обхване междусемейното разпределение на доходите.

- **Основни потребности за всички деца в домакинството** - следващите променливи се отнасят общо за групата от деца под 16 години и над 1 годишна възраст. Дори и само едно от децата да е лишено от даден предмет, се счита, че цялата група от деца не разполага с дадения предмет. Ако дори и само едно от децата е лишено от даден предмет поради неспособността на домакинството да си го позволи, то тогава отговорът на съответстващия въпрос е “Не, защото домакинството не може да си го позволи”.
  - **HD100: Някои нови (не втора употреба) дрехи** – виж PD020.
  - **HD110: Два чифта обувки по размер (вкл. чифт всесезонни обувки)** – виж PD030.
  - **HD120: Пресни плодове и зеленчуци веднъж дневно**
  - **HD130: Три хранения дневно** - трите хранения са закуска, обяд и вечеря. Не е задължително храната да е готвена.
  - **HD140: Едно хранене, включващо месо, пиле или риба (или еквивалента им при вегетарианците) поне веднъж дневно**
- **Потребности за образованието или свободното време за всички деца в домакинството** - следващите променливи се отнасят общо за групата от деца под 16 години и над 1 годишна възраст. Дори и само едно от децата да е лишено от даден предмет, се счита, че цялата група от деца не разполага с дадения предмет. Ако дори и само едно от децата е лишено от даден предмет поради неспособността на домакинството да си го позволи, то тогава отговорът на съответстващия въпрос е “Не, защото домакинството не може да си го позволи”.
  - **HD150: Наличие на книги, които са подходящи за възрастта на децата в къщата** - книги, подходящи за възрастта на децата, са тези, които са съобразени с възрастта и нивото на знания на детето. Не се включват учебници и учебни книги.
  - **HD160: Наличие на екипировка за игри навън (колело, ролери и др.)** - положителен отговор (“да”) се дава, когато е налице поне едно пособие или екипировка за всяко дете в домакинството и когато това пособие или екипировка е пригодно за възрастта и физическото състояние на детето. Много евтини или саморъчно направени пособия или екипировка също са включени. Не е необходимо на всяко дете да съответства отделно пособие или екипировка. Такива могат да бъдат споделяни.
  - **HD170: Наличие на играчки (образователни игри за малки деца, кубчета, домино, не се сърди човече, компютърни игри и др.)** – виж HD160.
  - **HD180: Редовни занимания (плуване, свирене на музикален инструмент, участие в младежки организации и др.)** – виж PD060 за определение на “редовен” и “дейности за отдих и развлечение”.
  - **HD190: Чествания на специални поводи (рождени дни, имени дни, религиозни празници и др.)**

- **HD200: Канене от време на време на приятели да си играят и похапнат** – по принцип събиранията се правят у дома, но тези, които се правят извън дома също се включват.
  - **HD210: Участие в училищни екскурзии и тържества, за които се плаща** - взимат се пред вид само дейности организирани от училището.
  - **HD220: Подходящо място за учене или писане на домашно** - подходящото място за учене е тихо, достатъчно просторно и светло място. То трябва да е у дома, а не някъде другаде, например библиотеката.
  - **HD230: Безопасно място близо до дома, където може да се играе на открито** - Тази променлива се отнася до недостига на място, т.е. дали в квартала/ района има недостиг на приятни и отворени места, където могат да играят деца. Такова място може да е дворът на домакинството, както и детска площадка в квартала.
  - **HD240: (незадължителна) Излиза във ваканция (посещава лагер) поне за една седмица всяка година**
- **Медицински потребности за всички деца в домакинството (незадължително)** - следващите променливи се отнасят общо за групата от деца под 16 години и над 1 годишна възраст. Дори и само едно от децата да е лишено от даден предмет, се счита, че цялата група от деца не разполага с дадения предмет.
- **HD250: Незадоволени потребности за посещаване на общопрактикуващ лекар или специалист** - целта на тази променлива е да определи по личната преценка на лицето дали децата в домакинството са се нуждаели от лекарски консултации, но не са могли да получат съответните такива.
  - **HD255: Основна причина за наличие на незадоволени потребности за посещаване на общопрактикуващ лекар или специалист** - Този въпрос е тясно свързан с предишната променлива и цели да определи причините за ограничения достъп до здравни грижи на детето/ децата. Той включва не само официални здравни осигуровки (от застраховки или общи осигуровки), но и причини свързани с разпределяне на пациенти, листи на чакащи, финансови възможности и др. Ако има различни причини, свързани с броя на децата в домакинството, то се взема пред вид последния случай.
  - **HD260: Незадоволени потребности за посещаване на зъболекар** – виж HD250.
  - **HD265: Основна причина за наличие на незадоволени потребности за посещаване на зъболекар** – виж HD255.